
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2013:11

Kyrkomötets storlek och sammansättning

Sammanfattning

I betänkandet behandlas tre motioner som berör kyrkomötets arbete. Motionerna 2013:53 och 2013:69 berör frågan om en minskning av antalet ledamöter i kyrkomötet och i motion 2013:57 föreslås att det ska uppdras till kyrkostyrelsen att återkomma med ett förslag som gör biskoparna till fullvärdiga ledamöter av kyrkomötet. Utskottet föreslår avslag på motionerna.

När det gäller antalet ledamöter i kyrkomötet anser utskottet att 2009 års kyrkomötesbeslut fattades i bred enighet och att det inte finns skäl att nu åter lägga tid och resurser på en sådan kartläggning som efterfrågas i motion 2013:53. Vidare anser utskottet att de överväganden som kyrkomötet gjorde 2009 alltför äger giltighet varför kyrkomötet föreslås avslå även motion 2013:69.

Beträffande frågan om biskoparnas ställning i kyrkomötet konstaterar utskottet att biskoparnas ställning successivt har stärkts alltsedan kyrkomötesreformen 1983. Inte heller beträffande denna fråga anser utskottet att det finns skäl att nu göra någon annan bedömning än den som kyrkomötet gjorde 2009. Vidare ser utskottet att det, om biskoparna ges rösträtt, finns en risk att det på sikt kan komma att resas krav på att biskoparnas då mycket starka ställning på annat sätt ska begränsas. Utskottet anser också att det finns en risk att biskoparna kan komma att bli förbundna med olika nomineringsgrupper om de ges rösträtt i kyrkomötet. Utskottet föreslår därför avslag på motion 2013:57.

Till betänkandet fogas två reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:53.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:57.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:69.

Motionernas förslag

Motion 2013:53 av Hans-Olof Andrén, Antalet ledamöter i kyrkomötet

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att kartlägga konsekvenserna av en minskning av antalet kyrkomötesledamöter till 201.

Motion 2013:57 av Gunvor Torstensson m.fl., Gör biskoparna till fullvärdiga ledamöter av kyrkomötet

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att till nästa kyrkomöte återkomma med ett förslag som gör biskoparna till fullvärdiga ledamöter av kyrkomötet.

Motion 2013:69 av Arnold Boström, Minska antalet ledamöter i kyrkomötet

1. Kyrkomötet beslutar att 11 kap. 1 § första meningen i kyrkoordningen ska ha följande lydelse:

Kyrkomötet består av tvåhundraen valda ledamöter.

2. Kyrkomötet beslutar att 11 kap. 2 § första meningen i kyrkoordningen ska ha följande lydelse:

Etthundranittionio av kyrkomötets ledamöter väljs av de röstberättigade i hela landet.

3. Kyrkomötet beslutar att 38 kap. 17 § första meningen i kyrkoordningen ska ha följande lydelse:

De direkta valen till kyrkomötet avser 180 fasta valkretsmandat och 19 utjämningsmandat.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2013:57 i Ln 2013:6y, *bilaga 1*.

Yttrande från andra utskott

Kyrkorättsutskottet har yttrat sig över motion 2013:69 i Kr 2013:9y, *bilaga 2*.

Bakgrund

Antalet ledamöter

Kyrkomötet består av 251 ledamöter varav 249 väljs i direkta val av kyrkans röstberättigade medlemmar och två väljs av utlandsförsamlingarna.

I det utredningsförslag som låg till grund för kyrkoordningen föreslogs att antalet ledamöter i kyrkomötet oförändrat skulle vara 251 (SKU 1998:1). Under remissförfarandet anförde en del remissinstanser som sin mening att antalet ledamöter i kyrkomötet borde minskas. Svenska kyrkans centralstyrelse gick på deras linje och föreslog i sin kyrkoordningsskrivelse (CsSkr 1999:3) att antalet ledamöter i kyrkomötet skulle vara 201.

Andra kyrkolagsutskottet anförde i sitt betänkande över Centralstyrelsens förslag (2KL 1999:1) att en minskning till 201 ledamöter skulle reducera kyrkomötets representativitet. Utskottet befarade att redueringen främst skulle drabba glesbygden och olika fromhetsriktningar. De små nomineringsgrupperna skulle enligt utskottet också få svårare att hävda sig. Andra kyrkolagsutskottet föreslog därför att antalet ledamöter fortsatt skulle vara 251. Kyrkomötet beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Även vid kyrkomötena 2001 och 2002 avslogs motioner som rörde en minskning av antalet ledamöter i kyrkomötet.

2008 prövade Utredningen om demokrati och delaktighet i Svenska kyrkan (Demokratiutredningen) om det borde göras någon förändring av antalet ledamöter i kyrkomötet. I betänkandet *Styra och leda – Samverkan och ansvarsfördelning i Svenska kyrkan* (SKU 2008:1) anförde man att det sedan kyrkoordningen beslutades inte hade tillkommit något nytt som gav anledning till en omprövning av de ställningstaganden som då hade gjorts. Utredningen menade att förlusten i representativitet var större än de vinster som kunde göras genom att minska antalet ledamöter. Kyrkostyrelsen anförde i sin skrivelse till 2009 års

Biskoparnas ställning i kyrkomötet

Gällande bestämmelser

I 11 kap. 1 § anges att kyrkomötet består av 251 valda ledamöter samt att stiftens biskopar också deltar i kyrkomötets arbete. I 11 kap. 9 § regleras att biskoparna får delta i kyrkomötets överläggningar och framställa förslag. I 11kap. 16–18 §§ finns bestämmelser om beredningen av lärofrågor. Av dessa paragrafer framgår att det ska finnas en läronämnd som ska bestå av stiftens biskopar samt åtta av kyrkomötet valda ledamöter med ärkebiskopen som ordförande. Vidare framgår att Läronämnden ska yttra sig innan kyrkomötet fattar beslut i ärenden som gäller

1. grundläggande bestämmelser om Svenska kyrkan tro, bekännelse och lära,
2. att anta eller ändra Svenska kyrkans böcker,
3. bestämmelser om gudstjänster, sakrament och övriga handlingar,
4. bestämmelser om kyrkans vigningstjänst, och
5. ekumeniska överenskommelser.

I ovan uppräknade ärenden är yttrande från Läronämnden obligatoriskt. Läronämnden ska emellertid också beredas tillfälle att yttra sig i övriga lärofrågor. Läronämnden ska då i sitt yttrande ange om det gäller en sådan lärofråga där den särskilda beslutsordningen kan bli tillämplig.

För beslut i de ovan uppräknade ärenden där Läronämnden obligatoriskt ska yttra sig samt i de övriga lärofrågor där Läronämnden i sitt yttrande angivit att den särskilda beslutsordningen kan bli tillämplig gäller följande. När de slutliga beslutsförslagen föreligger och innan kyrkomötet fattar några beslut ska biskoparna besluta om den särskilda beslutsordningen ska gälla om kyrkomötet bifaller ett visst förslag. Biskoparna får fatta ett sådant beslut om de finner att ett förslag inte bör genomföras därför att det strider mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Om kyrkomötet ändå beslutar att bifalla ett sådant förslag, ska det slutliga avgörandet skjutas upp till det andra sammanträdet året efter det att val har hållits. Läronämnden ska då åter yttra sig och ärendet på nytt beredas i utskott innan kyrkomötet fattar ett slutligt beslut. För att förslaget ska genomföras måste minst 3/4 av de röstande bifalla det i den slutliga omröstningen.

Frågans tidigare behandling

Biskoparna var fram till år 1983 självskrivna ledamöter i kyrkomötet. Som en del av 1982 års kyrkomötesreform beslutades att biskoparnas självskrivna status skulle upphöra. Beslutet om ett reformerat kyrkomöte innebar också att oavsett om de valdes till ledamöter eller ej skulle biskoparna ha närvaroplikt vid kyrkomötets sammanträden och de skulle också ha yttranderätt. Samtidigt inrättades Svenska kyrkans läronämnd.

Efter genomförandet av 1982 års kyrkomötesreform har frågan om biskoparnas ställning varit föremål för diskussion vid ett antal kyrkomöten och biskoparnas ställning i kyrkomötet har över åren successivt stärkts. Redan 1990 kom den första ändringen till stånd som innebar att biskoparna utöver yttranderätt också gavs förslags- och motionsrätt.

Kyrkoordningens tillkomst innebar inga större förändringar av biskoparnas ställning. Den ändring som gjordes innebar att biskoparna inte längre skulle vara valbara som ledamöter i kyrkomötet. Under utredningsarbetet hade visserligen föreslagits att kyrkomötet skulle bestå av 265 ledamöter med de 14 biskoparna som självskrivna ledamöter (SKU 1998:2). Svenska kyrkans centralstyrelse gick

emellertid inte på utredningens linje utan menade att det inte skulle stå i överensstämmelse med grundläggande demokratiska principer att i ett organ av kyrkomötets karaktär ha självskrivna ledamöter. Andra kyrkolagsutskottet tillstyrkte centralstyrelsens förslag och kyrkomötet beslöt i enlighet därmed.

Frågan om biskoparnas självskrivna ledamotskap har också behandlats vid kyrkomötena 2000, 2001 och 2002. Kyrkomötet har då inte funnit skäl att göra någon förändring. Vid 2002 års kyrkomöte beslöt emellertid kyrkomötet att, med anledning av sex motioner i ämnet, uppdra åt kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning som förutsättningslöst skulle utreda biskoparnas ställning i kyrkomötet. Uppdraget kom att behandlas inom ramen för den 2003 tillsatta Demokratiutredningen.

Inte heller Demokratiutredningen föreslog någon ändring beträffande biskoparnas självskrivna ledamotskap i kyrkomötet. Man konstaterade i utredningsbetänkandet *Styra och leda – Samverkan och ansvarsfördelning i Svenska kyrkan* (SKU 2008:1), att vad gällde biskoparnas möjlighet att påverka och ha inflytande över kyrkomötets beslut utifrån deras särskilda uppdrag och ansvar torde inte frågan om rösträtt spela någon avgörande roll då 14 av 251 röster inte i sig ger något större inflytande när besluten fattas. Man framhöll att det var viktigare i det sammanhanget att biskoparna hade samma yttranderätt och samma möjligheter att lämna förslag som kyrkomötets ledamöter. Man konstaterade vidare att Läronämnden, där de 14 biskoparna utgör majoriteten av de 22 ledamöterna hade en, både formellt och reellt, mycket stark ställning i kyrkomötet. Vidare förde man ett resonemang kring det faktum att Läronämnden tillkom samtidigt som biskoparnas självskrivna ledamotskap i kyrkomötet avskaffades och att det därför i diskussionerna om biskoparnas ställning i kyrkomötet framförts att Läronämnden borde avskaffas om biskoparna skulle bli självskrivna ledamöter. Detta skulle, menade man, innebära en påtaglig försvagning av biskoparnas ställning och av beredningen av lärofrågor. Utredningen framhöll att i ett val mellan att biskoparna ska vara självskrivna ledamöter och ett bibehållande av Läronämnden rådde det ingen tvekan om att det viktigaste var att ha kvar Läronämnden. Genom de förslag som Demokratiutredningen presenterade och som sedan föreslogs av kyrkostyrelsen och beslöts av kyrkomötet stärktes ändå biskoparnas ställning ytterligare genom bland annat en större tydlighet beträffande Läronämndens uppdrag och en förstärkning av biskoparnas inflytande över beslut i lärofrågor.

Utskottets överväganden

Antalet ledamöter i kyrkomötet

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:53 och motion 2013:69.

Frågan om en minskning av antalet ledamöter i kyrkomötet har, som framgått ovan, varit föremål för diskussioner i kyrkomötet vid ett flertal tillfällen. Senast var frågan uppe inom ramen för det förslag som presenterades av utredningen om demokrati och delaktighet och som kyrkomötet fattade beslut om 2009. 2009 års kyrkomötesbeslut fattades i bred enighet och det finns enligt utskottet inte skäl att nu åter lägga tid och resurser på en sådan kartläggning som efterfrågas i motion 2013:53.

Enligt utskottets mening äger de överväganden som gjordes 2009 alltså giltighet. Även de konsekvenser beträffande proportionerligt ökat inflytande för

de ledamöter som väljs av utlandsförsamlingarna och beträffande utskottsarbetet som kyrkorättsutskottet uppmärksammat talar för ett avslag av motion 2013:69.

O 2013:11

Utskottet föreslår mot bakgrund av det anförda att motion 2013:53 och motion 2013:69 avslås.

Biskoparnas ställning i kyrkomötet

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2013:57.
--

Utskottet konstaterar att biskoparnas ställning successivt har stärkts genom åren alltsedan kyrkomötesreformen 1983. Av Läronämndens yttrande framgår också att biskoparna mot denna bakgrund själva anser att en förändring av biskoparnas ställning är av underordnad betydelse ur läromässig synvinkel.

Visserligen kan hävdas att det vore värdefullt om biskoparna också fick rösträtt så att de fick vara med och fullt ut ta ansvar för de beslut som kyrkomötet fattar och det blev tydligt hur biskoparna ställer sig även i frågor som inte är av lärokaraktär. Mot detta måste dock ställas risken för att biskoparna kan komma att bli förbundna med olika nomineringsgrupper om de ges rösträtt i kyrkomötet.

Det går enligt utskottet inte heller att bortse från risken att om biskoparna ges rösträtt, kan det på sikt komma att resas krav på att biskoparnas då mycket starka ställning på annat sätt ska begränsas, t.ex. genom inskränkningar i biskoparnas rätt att besluta att om den särskilda beslutsordningen ska tillämpas.

Vidare konstaterar utskottet att även frågan om biskoparnas ställning i kyrkomötet var föremål för en omfattande genomlysning i samband med kyrkomötets beslut rörande demokrati och delaktighet 2009. Enligt utskottet finns det inte skäl att nu göra någon annan bedömning av frågan än den som kyrkomötet då gjorde.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motion 2013:57 avslås.

Utskottet har uppmärksammat att Svenska Kyrkans Unga genom *De ungas kyrkomöte* har svarat på motion 2013:57 och önskat att kyrkomötet avslår motionen.

Uppsala den 26 september 2013

På Organisationsutskottets vägnar

Torgny Larsson, ordförande

Fredrik Nilsson Björner, sekreterare

Beslutande: Torgny Larsson, ordförande, Marta Axner, Anton Härder, Anna Brandoné, Kristina Lejdström, Ingela Arheden, Ann-Britt Åsebol, Anders Björkman, Conny Tyrberg, Camilla Widepalm Heurén, Per Ingvarsson, Sofia Särdaqvist, Peder Fohlin, Christer Kax Sundberg och Carin Åblad Lundström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Aina Andersson, Micael Åsman, Carola Björkman, Sten-Arne Burman, Kjerstin Sörngård Thulin, Bengt Kjellgren, Rolf Persson, Gudrun Carlsson, Sven-Erik Björklund, Ulla Littgren och Celina Falk.

Biskoparna Eva Brunne och Jan-Olof Johansson har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Vi reserverar oss till förmån för bifall till motion 2013:57.

Det är betydelsefullt att tillvarata biskoparnas hela ledarskap, inte bara i frågor som behandlas i Läronämnden. Att ta ställning är att fullt ut utöva sitt ledarskap.

Per Ingvarsson, Sofia Särdaqvist, Ingela Arheden, Ann-Britt Åsebol, Anders Björkman, Peder Foblin och Carin Åblad Lundström

Reservation 2

Vi reserverar oss till förmån för bifall till motion 2013:53.

Per Ingvarsson, Sofia Särdaqvist, Ingela Arheden, Ann-Britt Åsebol och Anders Björkman

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2013:6y

Biskoparna i kyrkomötet

Läronämndens yttrande över motion 2013:57

Läronämnden har tidigare yttrat sig i frågan om biskoparnas ställning i kyrkomötet (Ln 1999:3, Ln 2000:2y, Ln 2002:6y samt Ln 2009:2y).

Biskopen har ansvar för att evangelium förkunnas rent och klart och för att sakramenten förvaltas i enlighet med kyrkans bekännelse och ordning. Biskopen ska också vårda och värna kyrkans enhet. Uppdraget fullgörs såväl i ett stift som i kyrkan som helhet.

Det är därmed följdriktigt i en kyrka med episkopal ordning att biskoparna är med och tar ansvar för alla de frågor som kyrkomötet behandlar. Detta sker bland annat genom Läronämnd och biskoparnas deltagande i kyrkomötets arbete. De förändringar som genomfördes vid 2009 års kyrkomöte innebar ett tydliggörande av Läronämndens uppdrag när det gäller att yttra sig i lärofrågor och när det gäller att avgöra i vilka frågor en särskild beslutsordning är tillämplig.

Biskoparnas inflytande stärktes genom att de numera i kyrkomötet avgör när en viss lärofråga ska behandlas med en särskild beslutsordning. Efter dessa och tidigare gjorda ändringar är en förändring av biskoparnas rösträtt av underordnad betydelse ur läromässig synvinkel.

Uppsala den 21 augusti 2013

På Läronämndens vägnar

Anders Wejryd, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Anders Wejryd, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Hans-Erik Nordin, biskop Thomas Söderberg, biskop Jan-Olof Johansson, biskop Antje Jackelén, biskop Per Eckerdal, biskop Esbjörn Hagberg, biskop Tuulikki Koivunen Bylund, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Fredrik Lindström, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.

Kyrkomötet Kyrkorättsutskottets yttrande 2013:9y

Minska antalet ledamöter i kyrkomötet

Till Organisationsutskottet

Kyrkorättsutskottets yttrande över motion 2013:69.

I motionen föreslås att antalet ledamöter i kyrkomötet ska vara 201 valda ledamöter, varav 199 ska väljas av de röstberättigade i hela landet. Vidare föreslås att de direkta valen till kyrkomötet ska avse 180 fasta valkretsmandat och 19 utjämningsmandat. Såsom det får förstås förelås ingen ändring av de två mandat som ska väljas av utlandsförsamlingarna. Detta framgår dock inte uttryckligen av motionens förslag.

Kyrkorättsutskottet konstaterar att en effekt av en förändring i enlighet med motionens förslag är att de två indirekt valda mandaten proportionerligt sett får ökat inflytande. Vidare noterar Kyrkorättsutskottet att en förändring av antalet ledamöter i kyrkomötet även får konsekvenser för arbetet i kyrkomötets utskott. Enligt 4 kap. 2 § i Arbetsordning för kyrkomötet består utskotten av femton ledamöter och lika många ersättare. I kyrkomötet finns för närvarande åtta utskott. Sammantaget skulle detta innebära 240 utskottsuppdrag att fördela på 201 ledamöter, vilket medför behov att överväga ändringar även beträffande kyrkomötets utskott. Därutöver kan förslaget medföra effekter angående kyrkomötets representativitet som är svåra att överblicka, i enlighet med vad bl.a. Andra kyrkolagutskottet tidigare uttalat (jfr 2KL 1999:1).

Kyrkorättsutskottet avstyrker av ovan angivna skäl den föreslagna förändringen.

Slutligen konstaterar Kyrkorättsutskottet att det i förslaget saknas datum för ikraftträdande.

Uppsala den 25 september 2013

På Kyrkorättsutskottets vägnar

Margareta Andersson, ordförande

Migelle Wikström, sekreterare

Beslutande: Margareta Andersson, ordförande, Vanja Björsson, Jan-Erik Forsberg, Mari Lönnerblad, Christina Andersson, Anki Erdmann, Mikael Härdig, Anna-Karin Westerlund, Johan Carlsson, Stig-Göran Fransson, Anders Roos, Thelma Olsson Bylin, Karl-Gunnar Svensson, Vivianne Wetterling och Anna Malmqvist.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Maria Lagerman, Carola Björkman, Louise Callenberg, Jörgen Silén, Gunnar Bredin, Lena Lindström, Anneli Rosén, Håkan Sunnliden och Hans Weichbrodt.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.